

PDFlib PLOP: PDF Linearization, Optimization, Privacy

**Page inserted by evaluation version
www.pdflib.com – sales@pdflib.com**

Helbi kuuri lauluhõpõ hellin om k

Sel nädalal 25. aastast juubelit tähistav Helbi koor on end seto leelo ajalukku kirjutanud tugeva ja ühtse kollektiivina. Kas Helbi koor saab ka tulevikus juubelit pidada, küsib IGOR TARO.

Umbes aasta eest ilmunud Helbi seto koori neliktsõõr «Lauluhõpõ hellin» tekitas kuulajates suurt vaimustust. Ühe karbi vahele oli mahtunud muljetavaldav osa koori lauluvaramust — alates Tõnissoni Manni võimsast «Oi Taara, hoi Taara» kuni viimaste aastate poliitilistest arengutest kõnelevate Kukka Mari Euroopa Liidu ja NATO-teemaliste leelodeni.

Nelikplaadile mahtunud laulude hulk annab tunnistust koori kunagisest võimsusest, poole võrra kahanenud lauluhäälte arv seevastu tagasihoidlikumast tänapäevast. Nii esimene juhendaja Liidia Sillaots ja praegune Rieka Hõrn on ühel meelel, et koori hiigelaeg oli 1980ndate aastate lõpus — 1987. aasta fotol laulab reas kuni kümme naist.

Helbi koori 25-aastane ajalugu peegeldab paljuski Setomaa lõunaossa jääva Obinitsa ümbruskonna Mokornulga ning Üle-Pelska nurga leelo lähiminevikku ja tänapäeva, andes aimu ka selle võimalikust tulevikust. Seda enam on põhjust juubilari elulool pikemalt peatuda.

Leelo herätüs

Enne kui mõte Helbi-nimelise leelokoori asutamisest kellelegi peas üldse tekkida sai, oli Obinitsa kandis leelo osas mitukümmend aastat täielik vaikus. «Polnud meil siin raamatukogus aastaid ühtegi leelot,» sõnas selle kohta 1957. aastal raamatukokku juhatajana tööle asunud Liidia Sillaots. Sestap oli ta esiti ehmunud kui külanõukogu esimees käskis tal esimest korda seto riided selga panna ning koos naistega leelo-

✕✕✕ **Tugev kurguhääl on Helbi koori üheks omapäraks. Suureks trumbiks oli ka see, et kujunes välja neli tugevat eestlauljat.**

tama tulla.

Need olidki haruharvad folkloristide ja rahvaluule uurijate visiidid, mille tarbeks naised mõnikord külapealt kokku aeti ning leelotama kamandati. Udo Kolk, Vaike Sarv, Ingrid Rüütel ja isegi Veljo Tormis olid need, kelle tulekuga oli põhjust arhailist seto laulu aegajalt meenutada. Nii jäi leelo naiste südamesoppi ikka alles ununenud päriselt, kuigi 1980ndate aastate alguseni ei vajanud leelokoore Obinitsas eriti keegi, tunnistab Liidia Sillaots.

Kohaliku suurlauliku Hilana Taarka mälestus oli tuhmunud. «Keegi ei teadnud Taarkast suurt midagi. Üksikud nega-

tiivsed mälestused olid vaid säilinud ning mõnel oli üht-teist meeles ka selle kohta, kuidas Taarka kooriga Soomes käis,» rääkis Sillaots.

1981. aasta 1. märtsil oli Hilana Taarka 125. sünniaastapäev. Juba aasta varem hakkasid ka Helbi ümbruskonna külad naised rääkima, et võiks sarnaselt Obinitsa koorile laulma hakata.

Kaks aastat hiljem 23. juulil oli Värskas tulemas III leelopäev. Juba aasta varem hakkasid ka Helbi ümbruskonna külad naised rääkima, et võiks sarnaselt Obinitsa koorile laulma hakata.

Igas külas võis tol ajal ka mitu lauljat olla, kuid nende koori tulek oleneb suuresti majapidamisest. Kooris said käia vaid need, kes olid kodustest töödest vabamad. Teistel oli vaja lehmad lüpsata ja muud peereasjad korras hoida. Olgugi, et mõnikord laulis Helbi koori ridades kuni kümme lauljat, langesid mõned igapäevatoimetuste tõttu välja.

«Helbilt sai kokku seitse naist. Algas töö kahe grupiga. Tundsin, et ilma innustamata, kutsumata, manitsemata, repertuaari kokku seadmata on naised hajali,» meenutab nende esimene juhendaja Liidia Sillaots koori asjaajamist.

Obinitsa raamatukogust tuli tal hakata Helbile proovidesse jalgrattaga käima. Suurim häda oli selles, et kooril polnud kooskaimise kohta.

Koori praegune mitteamalane liider Kala Mari meenutab, et algusaegadel käidi laulmas näiteks Alavere Olli või Tõnissoni Manni pool. Ka tema enda majapidamisest Polovinal. Siiski ütleb Sillaotsa Liidi, et taludes ei saanud tööinimesi pidevalt segada ja nii hakati proovi tegema kas endise kaupluse ruumides või vihmase ilmaga väikeses maha-jätetud aidas.

Palju proove

«Proove pidi ju tegema. Laule tuli juurde, keegi jälle «monteeris» midagi kokku. Ei sobinud üheteede ja samade lauludega korduvalt esineda, kuigi eesttulejatel loomulikult kujunesid omad lemmikud, mis neil eriti käpas olid,» märkis Liidia. «Mina ei saanudki nendega kunagi kaasa laulda, sest naised laulsid kuskilt kurgupõhjast ja kõigil olid väga kõlavad hääled.»

TIPPKOOSSEISUS: Olga Männik, Anne Kuhu, Elsa Lokk, Olga Alaver, Maria Kala, Maria Tõnisson, Allii Kilev, Olga Luik, Veera Lilleaed ja Maria Vihtla. Fotod: Igor Taro

Tugev kurguhääl on olnud Helbi koori vaid üheks omapäraks. Suureks trumbiks oli ka see, et kujunes välja neli tugevat eestlauljat: Alavere Olli, Tõnissoni Manni, Kukka Mari ja Kuhja Anne. Sellega ei saanud kiidelda kaugeltki kõik koorid.

1995. aastal Võrumaa Teatajas ilmunud artiklis iseloomustas Liidia Sillaots Helbi naisi sedasi: «Olga Alaveril tulevad sõnad järjest, nagu salvest. Kukka Maria on meeldiva vaikse tämbriga. Loob laule eksrompt — kui oli vaja tervituslaulu, siis see sündis poole tunniga. Tema laulus on väga tuumakad sõnad.»

Praegune juhendaja Rieka Hõrn toob samuti välja Kukka Mari ainulaadse laulutegemise oskuse. «Näiteks siis kui pidime Siidisõsarate peole söitma, oli ta ühtäkki kadunud. Selgus, et ta on nurga taha läinud ning ei saa ära sõita, kuna inspiratsioon laulu tegemiseks on just peale tulnud,» kirjeldas Rieka Hõrn laulumeistri boheemlaslikku loovust.

Liidia Sillaots jätkab: «Kuhja Anne on neist noorem, aga ka jõulise hääle ja kena laulumaneeriga. Kurguhääled on tugevad ka Allii Kilevil ja Olga Lu-

gal. Mis peatähtis, seda koori hoiab üleval tugev ilus Maria Kala killõ.»

Liidia Sillaots meenutab, et vahepeal oli koor täitsa suureks paisunud — eelnimetatud lauljatele lisandusid Olga Männik, Elsa Lokk, Maria Vihtla, Veera Lilleaed. «Suurem nagu ei tohiks koor ollagi, sest üks killõ ei jõuaks häälil tasakaalus hoida. Repertuaaris on nii palju laule, et naised ütlevad: Võimi laulda hummoguni!» sõnab Liidia Sillaots toonase koosseisu kohta.

Kiire aasta

1986. aasta oli Obinitsa kultuurielus vahest kõige sisukam. Liidia Sillaotsa juhendatavale kahele leelokoorile lisanud veel üks — laste leelokoor. Tulemas oli leelopäev.

Sillaots meenutab, et enne Obinitsas tähistatud leelopäeva polnud paljudel lauljatel sõlgi rinda panna. Kuidas siis ilma saab peole minna? Nii paluski ta sovhoosi direktorit Vello Anipaid, et võiks lasta naistele sõlgi valmistada. Otsis külast näidiseksemplari. Anipai viis sõle Tartusse ja tellis kümme tükki ametiühingu rahadest. Kui need valmis said, oli pettumus suur. Sõled olid melhiorist

ja väga- väga suured. Liidia Sillaotsa sõnutsi tegid valmistajad karuteene sellega, kui otsustasid näidiseist tunduvat suuremad, ja enda arvates kenamad, sõled teha. Paljud ei võtnud neid omaks, kuna polnud peale panna nii palju hõbedat, et sõlge täielikult katta.

Enne leelopäeva tegi koor proovi kaks korda nädalas. «Käisin Helbile teisipäeviti ja neljapäeviti. Obinitsa koor oli neljapäeviti ja pühapäeviti. Lastekoor esmaspäeviti pärast koolitunde,» meenutab Liidia Sillaots.

Augustis toimunud leelopäev äratas Obinitsa piirkonna rahvast. Helbi koor saabus platsile pulmahobustega etendades stseeni mõrsja (Alavere Olli) kojutoomisest (kosilane Kala Mihkel).

Hiljem hakkaski rahvas otsima üles vanu rahvarõivaid, proovima unustatud regivärssi. Helbi koori eesotsas oli tugevahääline leelomeister Maria Tõnisson. Obinitsa koor oli selleks ajaks hääbumas ning esile kerkisid Helbi naised, keda kutsuti pidudele esinema.

Näiteks kui oli tarvis kedagi sovhoosi töötajatest pensionile saata, tähistada mehhanisaatorite päeva või lõikuspidu.

Kukka Mari sõnad

Minno saai inämp pita Eesti riigi inemisõs Jo viis aastat olõ ilma Üle normi elanü

Tuud sai tiidä Inne eeläst Kui ma lätsi Võrolinna Hansapanga kontorihe Tahtsõ võtta väikelainu Midä praegu pakutas

Ku nä kuuli, õt ma olõ Katskümne aastanõ Sis na ütli, kõrd om sääne Saitsekümne viiene Saa vil võtta pangalainu Ilma tagatisõlda

Mino puhul omgi viga Viis liisnat aastäkkä Leelod laudõh ringi roidõ Uma Helbi kooriga